

আম্ম সম্বন্ধি

1.404

ASMA ARCHIVES

॥ न ॥
॥ १ ॥

श्री गणेशाय नमः ॥ ^{२५} वासुदेवेन्द्रयोगीन्द्रनत्वाज्ञानप्रदं गुरुम्
मुमुक्षुणां हितार्थाय तत्त्वबोधिं विधीयते ॥ १ ॥ साधनचतुष्टयसंय-
न्नाधीकारीणां मोक्षसाधनभूतं तत्त्वविवेकः प्रकारं वक्ष्यामः ॥ सा-
धनचतुष्टयं किं नित्यानित्यवस्तुविवेकः ॥ इहामुत्रफलभोग-
विरागः २ शमदमादिषट्संयतिः ३ मुमुक्षत्वं चेति ४ नित्यं वस्तु-
किं नित्यं वस्तुविवेकं वस्तुतद्व्यतिरिक्तं सर्वमनित्यं ॥ अयमेव नित्या ॥

॥ रामः ॥
॥ १ ॥

नित्यवस्तुविवेकः ॥ ॥ विरागः कः इह स्वर्गभोगेषु इच्छा राहि-
त्यम् ॥ शमादिसाधनसंयतिकाः ॥ शमः १ दमः २ स्तयः ३ स्थिति-
क्षा ४ श्रद्धा ५ समाधानं चेति ॥ शमः कः मनो नियमः ॥ दमकः
चक्षुरादिवाह्येन्द्रियनियमः ॥ तपः किं ॥ स्वधर्मानुष्ठानमेव ति-
तिक्षा काशीतो ह्यनुस्वः स्वादि महिषु त्वम् ॥ श्रद्धा कीदृशी
गुरुवेदान्तवाक्यादिषु विश्वासः ॥ समाधानं किं ॥ चित्तैकाग्र-

॥त॥

॥२॥

तामुमुत्वंकिं मोक्षं मे भूयादितीच्छा ॥ एतत्साधनचतुष्टयव
त्तत्तत्त्वविवेकस्याधिकारिणो भवन्ति ॥ तत्त्वविवेकः कः ॥ आ
त्मा सत्यं तदन्यत्सर्वमिथ्येति आत्मा कः ॥ आत्मा सत्यं तदन्य
त्सर्वमिथ्येति आत्मा कः ॥ स्थूलसूक्ष्मकारणशरीराद्यति
रिक्तः पञ्चकोशातीतः सन् अचस्थानत्रयमाक्षी सचिदानन्द
स्वरूपः सन् यस्मिंश्चित्सिद्धिस्तस्य आत्मा स्थूलशरीरं किं ॥ पञ्चीकृतं

॥रम॥

॥२॥

च महाभूतैः कृतं सत्कर्मजन्यं सुखदुःखादिभोगायतनं शरी
रं ॥ अस्मिन् जायते २ वर्द्धते ३ विपरिणामते ४ अपक्षीयते विन
श्यति ५ इति षड्विकारवत् तत्स्थूलशरीरं सूक्ष्मशरीरं किं ॥ अ
पञ्चीकृतं पञ्च महाभूतैः कृतं सत्कर्मजन्यं सुखदुःखादिभोगसा
धनं ॥ ज्ञानेन्द्रियाणि पञ्च ॥ कर्मेन्द्रियाणि पञ्च ॥ प्राणादयः पञ्च
मनश्चैकं बुद्धिश्चैकाः एवं सप्तदशकलाभिः सह यस्मिंश्चित्

॥त॥

॥३॥

तत्सूक्ष्मशरीरं॥कारणशरीरंकिं॥अनिर्वाच्यानाद्यविद्यारूपं
शरीरद्वयस्यकारणमात्रंसत्त्वरूपाज्ञाननिर्विकल्पकरूपंय
दस्मितकारणशरीरम्॥अवस्थान्नयंकिंजाग्रत्त्वप्नसुषुप्त्यव
स्था॥जाग्रदवस्थाकाश्चोत्रादिज्ञानेन्द्रियैश्चशब्दादिविषयाजा
ग्रत्तदित्यतस्तज्जाग्रदवस्था॥स्थूलशरीराभिमानात्मा
विश्वइत्युच्यते॥सप्तावस्थाकेतिचेत्॥जाग्रदवस्थायांयदृष्टंय

॥राम॥

॥३॥

रुतंयन्नित्तवासनया॥निद्रासमयेयःप्रपंचप्रतीयतेसा
प्तवस्था॥सूक्ष्मशरीराभिमानात्मातैजसउच्यते॥सुषुप्त्य
वस्थाकाः॥अहंकिमपिनजानामिसुरेवतमयानिद्रानुभूयते
इतियत्तासुषुप्त्यवस्था॥कारणशरीराभिमानात्माप्राज्ञ
इत्युच्यते॥पंचकोशाकेऽन्नरसेनैवभूत्वाअन्नरसेनैवाभि
वृद्धिंप्राप्यअन्नमयपृथिव्यांयद्विलीयतेतदन्नमयःकोशः

॥अन्नमयः॥प्राणमयः॥मनोमयः॥विज्ञानमयः॥आनंदमयः॥अन्नमयकः

॥ त. ॥

॥ ४ ॥

॥ स्थूलशरीरम् ॥ प्राणमयः कः ॥ प्राणादिपंचवायवः वागा
दीन्द्रियपंचकं मिलित्वा प्राणमयः कोशो भवति ॥ मनोमयः
कः ॥ मनश्च ज्ञानेन्द्रियपंचकं मिलित्वा भवती मनोमयः को
शः ॥ विज्ञानमयकः बुद्धिः ज्ञानेन्द्रियपंचकं मिलित्वा विज्ञा
नमयः कोशो भवति ॥ एवमेव कारणशरीरभूता विद्यास्थ
मलीनसत्त्वं प्रियादि वृत्ति सहितं सत् आनन्दमयः कोशः ॥

॥ रामः ॥

॥ ४ ॥

एतत्कोशपंचकमदियं शरीरं ॥ मदीया प्राणाः मदीयं मनः
मदीया बुद्धिर्मदीयमज्ञानमिति स्वेनैव ज्ञायते ॥ तच्च धामं
दीयत्वेन ज्ञातं कण्डलकटकगृहादिकं स्वस्माद्भिन्नं ॥ तथा ॥
पंचकोशादिकं मदीयत्वेन ज्ञातं आत्मानमभवति ॥ आत्मा क
सर्हिः सच्चिदानन्दः स्वरूपः ॥ सत्कथं कालत्रयेऽपि तिष्ठतीति
सत् ॥ चित्काज्ञानस्वरूपा आनन्दकः ॥ सुखः स्वरूपः ॥ एवं स

॥ तं ॥

11411

चिदानन्दरूपं आत्मानं जानीयात् ॥ अथ चतुर्विंशतितत्त्वो-
त्पत्तिर्वक्ष्यामः ॥ ब्रह्मरा आश्रया ॥ सत्त्वरजतमोगुणात्मिका
॥ यामाया अस्ति ततः आकाशः संभूतः ॥ आकाशाद्वायुः वा-
यो रग्निः ॥ अग्नेरायः ॥ अद्भ्यः पृथिवी ॥ एतेषां पंचतत्त्वानां म-
ध्ये आकाशस्य सात्विकांशात् श्रोत्रेन्द्रियं संभूतं ॥ वायोः सा-
त्विकांशात् चक्षुरिन्द्रियं संभूतं ॥ अग्नेः सात्विकांशात् चक्षुरिन्द्रियं

॥ राम ॥

॥५॥

संभूतम् जलस्य सात्विकांशात् त्वसनेन्द्रियं संभूतं पृथिव्याः
सात्विकांशात् प्राणोन्द्रियं संभूतम् ॥ एतेषां पञ्चतत्त्वानां स
मष्टि सात्विकांशात् अतः करणान्तद्वृत्तिभेदात्मनो बुद्ध्यहंकार-
चित्तांतः करणानि संभूतानि ॥ एतेषां पञ्चतत्त्वानां मध्ये आ-
काशस्य राजसांशाद्वागिन्द्रियं संभूतं वायो राजसांशात् त्वरि-
न्द्रियं संभूतं वायो राजसांशात् त्वगिन्द्रियं संभूतं ॥ बह्वैः रा-

॥ त ॥
॥ द ॥

जसांशात्पादैर्द्वियं संभूतम् ॥ जलस्यैराजसांशादुपस्थि
यं संभूतं ॥ पृथिव्याः राजसांशाद्गुदेद्वियं संभूतं ॥ एतेषां पंच
तत्त्वानां नामशांसात्पंचीकृतं पंचतत्त्वानि भवन्ति ॥ ॥ पंचवी
करणां कथमिति चेत् ॥ एतेषां पंच महाभूतानां नामशांशरू
पं एकं एकं भूतं द्विधा विभज्य ॥ एकं एकं अर्द्धं तूहनी व्यवस्था
प्य ॥ अपरं अपरं ॥ अर्द्धं चतुर्धा विभज्य ॥ स्वाद्धभिन्नेषु अर्द्धेषु स्व

॥ एम ॥
॥ द ॥

भागचतुष्टयं संयोजनं कार्यं ॥ तदानां पंचीकरणां भवति ॥ एते
भ्यः पंचीकृतं पंच महाभूतेभ्यः स्थूलशरीरं भवति ॥ पिराड
ब्रह्मराडयोरेकं ब्रह्मराडच संभूते स्थूलशरीरादावभेदावभे
दावभेदाभिमानि जीवनामकं ब्रह्मपतिविम्बो भवति ॥ स
र्वजीवः प्रकृत्या स्वस्मिन्नीश्वरभिन्नत्वं जानाति ॥ अविद्यो
पाधिसंनात्मा जीव इत्युच्यते ॥ मायापाधिसन्निध्व इत्युच्यते ॥

॥ त. ॥

॥ ७ ॥

एवमुपाधिभेदाजीवेश्वरभेददृष्टिर्यावत्पर्यंतं तिष्ठति ॥ ता
वत्पर्यंतं जन्ममरणादिरूपसंसारो न निवर्तते ॥ तस्मात्का
रणात्तजीवेश्वरभेदबुद्धिः कार्या ॥ ननु साहंकारस्य किंचित्
तस्य निरहंकारस्य सर्वज्ञेश्वरस्य तत्त्वमसीति महावाक्यात्
कथमभेदबुद्धिः स्यात् ॥ उभयोर्विरुद्धधर्माक्रांतत्वादिति चे
न्न ॥ स्थूलसूक्ष्मशरीराभित्वं पद ॥ उपाधिविनिर्मुक्तं समाधि-

॥ रामः ॥

॥ ७ ॥

दशापन्नं शुद्धचैतन्यं लक्ष्यार्थः ॥ एवं सर्वज्ञत्वादिविशिष्टई
श्वरः तत्पदवाच्यार्थः ॥ उपाधिश्च न्यं शुद्धचैतन्यं तत्पदलक्ष्य
र्थः ॥ एवं च जीवेश्वरयोरभेदे बाधकाभावः ॥ एवं च वेदांत
वाक्यैः सद्गुरुर्यदेशेन च सर्वास्वपि भूतेषु ॥ येषां बुद्धि
रूप्यन्नाते जीवमुक्ताः ॥ इत्यर्थः ॥ ॥ ननु जीवमुक्तः कः ॥
यथा देहेषु रूपो हं ब्राह्मणो हं सूक्ष्मो हं मस्मीति निश्चयतथा

॥त॥
॥८॥

॥ नाहं वत्सराः न सृष्टः न पुरुषः ॥ किंतु ॥ असंगः सचिदान-
दरूपः ॥ प्रकाशरूपः सर्वान्तर्यामी चिदाकाशरूपोऽस्मीति
निश्चयरूपापरोक्षज्ञानवानुजीवमुक्तः ॥ ब्रह्मैवाहमस्मी-
त्यपरोक्षज्ञानेन निखिलकर्मबंधविनिमुक्तः स्यात् ॥ क-
र्माणिकतिविधानिसंनितिवेत् ॥ ॥ अहमि ॥ संचित-
प्रालब्धभेदेन त्रिविधानिसन्ति ॥ ज्ञानोत्पत्त्यनंतरं ज्ञानी

॥रामः॥
॥८॥

देहकृतं पुण्ययापरूपं कर्म यदस्ति ॥ तदा गामित्यभिधीय-
ते ॥ संचितकर्म किं ॥ अनंतकोटिजन्मनां बीजभूतं यदाद्य-
कर्म जातं पूर्वार्जितं तिष्ठति तत्संचितं ज्ञेयं ॥ प्राग्ध्वकिमिति
चेत् ॥ इदं शास्त्रं उक्त्याद्यद्दुर्लोकैस्त्वं सुखदुःखाद्यदयत्नकर्म-
तश्चात्प्राग्ध्वं भोगेन नष्टं भवति ॥ प्राग्ध्वकर्मणां भोगादेव क्ष-
य इति ॥ संचितकर्म ॥ ब्रह्मैवाहमिति निश्चयात्मकज्ञानेनैव

॥ त ॥
॥ ५ ॥

नश्यति ॥ आगामिकर्मापि ज्ञानेन पश्यति ॥ किंच ॥ आगामिक
र्मणां नलिनीदलगतं जलवत् ज्ञानितां संवधो नास्ति ॥ किंच ॥ ये
ज्ञानिनं स्तुवंति भजन्ति तां न्यति ज्ञानि कृतं ॥ आगामिपुण्यं गच्छ
ति ॥ ये ज्ञानिनं निन्दन्ति दिषन्ति दुःखप्रदानं कुर्वन्ति तां न्यति ॥ ज्ञानि
कृतसर्वं आगामिक्रियमाणाय देवाय कर्मपात्रकं गच्छति ॥ त
था च कति ॥ सुहृदः पुण्यकृत्यां दिषन्तः पापकृत्यां गृह्णातीति ॥

॥ एम ॥
॥ ५ ॥